

Skriftlig veiledning til *Samtalen*

*Finansnæringens
autorisasjonsordninger*

Forord

Finansnæringens autorisasjonsordninger har innført en elektronisk prøve i etikk, og prøven har fått navnet Samtalen. Det er Hyper som har levert løsningen, og Activa Humanistisk Akademi AS har bistått som fagressurs i etikk.

Her følger en veiledning til prøven. I veiledningen presenteres de oppgavetyperne du vil møte og eksempler på relevante, generelle resonnementer. Underveis vil du finne referanser til de delene av fagplanen du testes i. Målet er at du skal være forberedt på hva som venter deg og at du skal vite hva du kan trene på i forkant.

Lykke til!

Oslo, januar 2015

Anne Rose Røsbak Feragen
Activa Humanistisk Akademi AS

Veiledning til Samtalen

Prøven er delt inn i tre faser med til sammen fem ulike oppgaver:

	FASE 1	FASE 2	FASE 3
Oppgaver	<ol style="list-style-type: none">1 Finn dilemmaet2 Finn relevante handlingsalternativer	<ol style="list-style-type: none">3 Vurder handlingsalternativene ut fra Navigasjonshjulet	<ol style="list-style-type: none">4 Finn ut hvilke hensyn som står mot hverandre5 Ta et valg og begrunn valget ditt

For å bestå prøven, må du oppnå en viss poengsum på hver oppgave.

Fase 1

Oppgave 1: Finn dilemmaet

Her møter du tre ulike beskrivelser av en situasjon, og din oppgave er å finne ut hvilken av de tre beskrivelsene som er et dilemma.

For å lykkes, må du kjenne til definisjonen av et dilemma og kunne anvende den på konkrete eksempler. Kompetansekravet er beskrevet i fagplanens punkt 2.3.1 Hva et dilemma er.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

”I den første situasjonsbeskrivelsen står valget mellom et lovlig og et ulovlig handlingsalternativ. Det er med andre ord ikke noe dilemma. Den andre situasjonsbeskrivelsen leder til et valg mellom å overholde eller bryte bransjenormen God skikk*. Da kan ikke dette være noe dilemma heller. I den tredje situasjonsbeskrivelsen står valget derimot mellom to lovlige handlingsalternativer som begge kan sies å være rette. Her har vi dilemmaet.”

Når du har tatt et valg, vil du få en kunnskapsoppgave der du skal forklare hvorfor den situasjonsbeskrivelsen du har valgt er et dilemma.

Oppgave 2: Finn relevante handlingsalternativer

Her får du se seks ulike handlingsalternativer. Oppgaven din er å velge de to som begge er rette og som utelukker hverandre.

For at et handlingsalternativ skal kunne sies å være rett, må det være lovlig, i tråd med bransjenormen God skikk og kunne begrunnes godt. Videre sier vi at to handlingsalternativer utelukker hverandre når du ved å velge det ene samtidig velger bort det andre.

Kompetansekravet faller inn under fagplanens punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet. Det å finne fram til relevante handlingsalternativer er en del av en systematisk tilnærming til et dilemma gjennom Navigasjonshjulet.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

”Det første handlingsalternativet er ulovlig. Det er det ingen vits i å gå videre med. Det andre handlingsalternativet kan heller ikke være riktig, siden det er snakk om å rådføre seg med en kollega. Det er jo ikke et handlingsalternativ som kan sies å utelukke et annet. Det tredje handlingsalternativet kan jeg derimot gå videre med. Det er lovlig og i samsvar med God skikk. I tillegg står det i motsetning til et av de øvrige tre handlingsalternativene, i den forstand at jeg ved å velge det ene samtidig velger bort det andre.”

*”God skikk ved rådgivning og annen kundebehandling” erstattet i 2018 ”God rådgivningsskikk”

Fase 2

Oppgave 3: Vurder handlingsalternativene ut fra Navigasjonshjulet

Etter å ha fullført fase 1, står du igjen med to handlingsalternativer som begge er rette og som utelukker hverandre. I fase 2 skal du vurdere disse to handlingsalternativene med utgangspunkt i Navigasjonshjulet.

Denne delen av prøven inneholder seks underpunkter:

- Jus. Er det lovlig?
- Identitet. Er det i samsvar med verdiene våre?
- Moral. Er det riktig?
- Omdømme. Beholder vi troverdigheten vår?
- Økonomi. Lønner det seg?
- Etikk. Lar det seg begrunne?

Alle disse underpunktene hører med i en systematisk tilnærming til et dilemma og refererer til fagplanens punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet.

Jus. Er det lovlig?

Her er oppgaven å vurdere om de to handlingsalternativene er lovlige eller ei.

Et handlingsalternativ er lovlig med mindre det er allment kjent at det er i strid med norsk lov.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

“Dette handlingsalternativet er ikke i strid med norsk lov. Jeg kan derfor klikke på ja-knappen.”

Identitet. Er det i samsvar med verdiene våre?

Innledningsvis får du et kunnskapsspørsmål om hva identitetsvurderingen i Navigasjonshjulet handler om. Deretter får du presentert tre verdier som ligger til grunn for den kommende oppgaven. Alle møter det samme settet av verdier, uavhengig av den finansbedriften de representerer. Det vil si at en del av oppgaven er å sette seg inn i verdiene og tenke seg fram til hva det vil si å etterleve dem.

Når du har tatt stilling til hvorvidt handlingsalternativene er i tråd med disse tre verdiene, skal du begrunne standpunktene dine ved å velge de vurderingene som er relevante.

En vurdering er relevant dersom den er i samsvar med en av de tre verdibeskrivelsene som er oppgitt og dersom den stemmer overens med det standpunktet som vurderes.

Når du har gjort deg kjent med verdiene, vil du møte en oppgave som består av fire deler:

- I første del møter du seks ulike påstander om hva som bør gjøres. Alle påstandene er knyttet til de tre verdiene. Det du skal gjøre her er å markere de påstandene som stemmer best med din egen oppfatning om saken eller som du mener bør være med i den videre vurderingen.

- I andre del står kun påstandene du markerte i første del og verdiene igjen. Du skal her koble påstandene til den verdien eller de verdiene det dreier seg om.
- I tredje del får du se resultatet av den sorteringen du gjorde i andre del. I tillegg ligger det knapper for hvert handlingsalternativ ved hver enkelt påstand. Oppgaven din blir å markere det handlingsalternativet so hver enkelt påstand taler for.
- I fjerde del ser du resultatet av den sorteringen du gjorde i tredje del; nå dukker de ulike påstandene opp under hvert av de to handlingsalternativene. Nå er det tid for å ta en beslutning med utgangspunkt i bedriftens verdier.

Et eksempel på relevante resonnerer kan være:

I del 1: "Påstand 2, 3 og 5 bør være med i den videre vurderingen, så dem vil jeg markere. Påstand 1, 4 og 6 er jeg ikke enig i, så dem lar jeg bare stå."

I del 2: "Påstand 2 og 3 er begge knyttet til verdien "Ismøtekommende", så dem flytter jeg opp dit. Påstand 5 dreier seg om verdien "Dyktig", så den skal flyttes dit. Ingen av de påstandene jeg valgte handlet om verdien "Profesjonell". Feltet under den verdien blir derfor stående tomt."

I del 3: "Påstand 2 taler for handlingsalternativ A. Jeg markerer derfor handlingsalternativ A. Påstand 3 taler for handlingsalternativ B, så der markerer jeg handlingsalternativ B. Påstand 5 taler også for handlingsalternativ B, så da blir det nok en markering av handlingsalternativ B."

I del 4: "Handlingsalternativ A er kun støttet av én påstand, mens handlingsalternativ B er støttet av to påstander. Jeg velger likevel handlingsalternativ A, siden jeg mener påstanden som støtter det valget veier tyngre enn påstandene som støtter handlingsalternativ B."

Moral. Er det riktig?

Her møter du seks forskjellige utsagn, og din oppgave er å finne de to som er eksempler på moralske vurderinger.

Her står de moralske vurderingene i kontrast til eksempler på dårlige begrunnelser, det vil si begrunnelser basert på tradisjon, rutine, følelser, smutthullstenkning og hva andre gjør. For å lykkes med oppgaven er det altså to måter å gå fram på:

- 1) Finne de moralske vurderingene
- 2) Eliminere de dårlige begrunnelsene

Her blir du prøvd i fagplanens punkt 2.1.3 Forskjellen mellom etikk og moral og punkt 2.2.4 Svake begrunnelsesstrategier, i tillegg til det overordnede punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

"Det første utsagnet er et eksempel på en følelsesbasert begrunnelse. Det kan derfor ikke være en moralsk vurdering. Det andre er derimot et uttrykk for en oppfatning om rett og galt. Det må være en av de to moralske vurderingene."

Omdømme. Beholder vi troverdigheten vår?

Her møter du først en refleksjonsoppgave. Oppgaven er å sette kryss i tabellen i henhold til hva du tror andre vil mene om det valget du tar. Deretter følger en kunnskapsoppgave. Her skal du plukke ut de vurderingene som er eksempler på omdømmevurderinger. Til sist møter du en vurderingsoppgave. Din oppgave er å sette kryss ved de omdømmevurderingene du mener passer det standpunktet du har gitt til kjenne.

For å svare på oppgaven må du kunne vurdere handlingsalternativer ut fra hensynet til finansbedriftens omdømme.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

Ved å velge dette handlingsalternativet handler jeg i tråd med andres forventninger. da vil det sannsynligvis verken føre til positiv eller negativ omtale. Jeg setter derfor et kryss ved omdømmevurderingen "sørger for at tilliten opprettholdes".

Økonomi. Lønner det seg?

Her presenteres seks økonomiske vurderinger. Oppgaven din er å sette kryss ved de vurderingene som støtter ditt eget syn på saken.

For å løse denne oppgaven må du klare å se sammenhengen mellom din oppfatning om saken og de vurderingene som støtter den oppfatningen.

Et eksempel på et resonnement kan være:

"Jeg mener at det første handlingsalternativet er lønnsomt, det andre ikke. Den første økonomiske vurderingen ser ut til å støtte det andre handlingsalternativet. Da kan ikke den være riktig. Den neste støtter det første handlingsalternativet. Der setter jeg et kryss."

Etikk. Lar det seg begrunne?

Her blir du bedt om å begrunne standpunktet ditt ved hjelp av etiske prinsipper. Du kan velge om du vil begrunne det med utgangspunkt i likhetsprinsippet, offentlighetsprinsippet eller begge de to prinsippene.

Offentlighetsprinsippet

Du får se fire resonnementer. Ett av dem er basert på offentlighetsprinsippet, og det er din oppgave å finne ut hvilket.

Skal du lykkes, må du kunne anvende offentlighetsprinsippet på konkrete eksempler.

Kompetansekravet som ligger til grunn er beskrevet i fagplanens punkt 2.2.3 Offentlighetsprinsippet. Dette kommer i tillegg til det overordnede punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

”Det første resonnementet kan ikke være riktig, for dette er jo en risikovurdering av saken. Det andre resonnementet kan heller ikke være riktig svar, for dette ligner mer på en moralsk vurdering. Det tredje har jeg mer tro på. Der er det snakk om hvorvidt jeg ville vært bekvem med at dette ble allment kjent. Det er et resonnement basert på offentlighetsprinsippet.”

Likhetsprinsippet

Her får du se begynnelsen av en setning og alternative forslag til hvordan setningen skal avsluttes. Oppgaven din er å finne den riktige fortsettelsen.

Denne oppgaven fordrer at du kan anvende likhetsprinsippet på spesifikke eksempler.

Kompetansekravet som ligger til grunn er beskrevet i fagplanens punkt 2.2.2 Likhetsprinsippet. Dette kommer i tillegg til det overordnede punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

”Det første alternativet er basert på en misforståelse av likhetsprinsippet, så det kan ikke være rett. Det andre alternativet ser også ut til å være basert på en uriktig versjon av likhetsprinsippet, så da utelukker jeg det også. Det tredje alternativet må være det riktige. Det handler det om at like tilfeller bør behandles likt, og dette er korrekt bruk av prinsippet.”

Fase 3

Oppgave 4: Finn ut hvilke hensyn som står mot hverandre

I fase 2 vurderte du begge de to handlingsalternativene ut fra alle seks hensyn i Navigasjonshjulet. Fase 3 begynner med en oppsummering av vurderingene dine i to hjul, ett for hvert handlingsalternativ. Oppgaven din er å gå gjennom svarene dine og sjekke at minst ett hensyn i tillegg til jus er markert på hver hjul. Du har mulighet til å gjøre om på markeringene dine, dersom du ser grunn til det.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

“Oppsummeringen viser meg at jeg har markert alle hensyn i favør av det ene handlingsalternativet, men bare jus på det andre. Er det noen av hensynene som kan tale for begge de to handlingsalternativene? Ja, jeg var veldig i tvil under den økonomiske vurderingen. I dette tilfellet er jo begge de to handlingsalternativene lønnsomme, det ene på kort sikt, det andre på lang sikt. Jeg velger derfor å markere økonomihensynet i det hjulet der bare jushensynet er markert. Ut over det ser jeg ikke noen grunn til å gjøre endringer.”

Oppgave 5: Ta et valg og begrunn valget ditt

Når du har bekreftet svarene dine, blir du bedt om å ta et valg som deretter skal begrunnes.

Så fort du har tatt et valg, blir du bedt om å si hvilket eller hvilke hensyn du mener veier tyngst i saken. Det er derfor viktig å tenke gjennom hvilket eller hvilke hensyn som er avgjørende før du tar valget.

Det å ta en beslutning og deretter begrunne den er en del av en systematisk tilnærming til et dilemma med referanse til fagplanens punkt 2.3.2 Navigasjonshjulet.

Et eksempel på et relevant resonnement kan være:

“Når jeg ser de to oppsummerende hjulene ved siden av hverandre, slår det meg at jeg har markert flere hensyn på det første handlingsalternativet enn på det andre. Jeg tror likevel at jeg vil gå for det andre handlingsalternativet, siden det første handlingsalternativet innebærer en omdømmerisiko jeg mener vi ikke bør ta.”

Versjon 1: lansert mars 2015
Versjon 2 (denne versjon) - juli 2018

*Finansnæringens
autorisasjonsordninger*